AZAROAK 25 EMAKUMEEN AURKAKO INDARKERIA EZABATZEKO NAZIOARTEKO EGUNA

A25 EMAKUMEEN ERRESISTENTZIA INDARKERIA HETEROPATRIARKALAREN FORMA EZBERDINEN AURREAN

Elorrioko udala

Azaroak 21

LARUNBATA

10:00-14:00
Topaketa: **"Hezkidetza Hezkuntza Ez Formalean"**
Euskaraz
Iturri Kultur Etxean
Izena emateko: **berdintasuna@elorrio.eus**
edo whatsappez: **747 48 60 64**

Azaroak 25

ASTEAZKENA

19:00
Mobilizazioa plazan. Asanblada Feministak deituta.

19:30
Dokumentala: **"Viven, temen, sueñan"**. Mujeres por Gaza.
Gazteleraz
Arriola Antzokia

Azaroak 22 eta 23

20:00
Filma: **"Santamantecas"**.
Zuzendaria: David Pérez Sañudo
Gazteleraz
Arriola Antzokia

Azaroaren 20tik 25era arte

11:30-13:30
Informazio-guneak
Elorrion dauden indarkeria matxistaren kasuetarako errekurtsoak, zerbitzuak, laguntzak eta abarrak.

- **Plaza** (azaroak 20)
- **Kiroldegia** (azaroak 23)
- **Osasun Zentroa** (azaroak 24)
- **Iturri Kultur Etxea** (azaroak 25)

"Ez dira irudi faltsu hutsak; emakumeen bizitzan benetako ondorioak dituzte"

LORENA FERNANDEZ ALVAREZ DEUSTUKO UNIBERTSITATEA

Lorena Fernandezek Andereak elkarteak Zugaza zineman antolatutako zine forumean parte hartu zuen.

J.D. DURANGO

Adimen artifizialak aukera berriak ekarri ditu, baina arrisku eta erronka handiak ere bai. Horien artean, emakumeen aurkako indarkeria digitalaren adierazpide berri bat dago: baimenik barik haien irudi pornografiko faltsuak sortzea eta zabaltzea. Geroago eta errazagoa da emakume baten aurpegia eduki sexualetan txertatzea, haren irudiari eta intimitateari erasotzeko. Andereak elkarteak eta Andraguneak joan zen astean antolatutako Zine Forumean gai hori landu zuten. Lehenengo, *Another Body* dokumentala proiektatu zuten, eta, ondoren, Lorena Fernandez Deustuko Unibertsitateko Adimen Artifizialaren Batzordeko arduradunak (Basauri, 1982) berbaldia eman zuen.

Inteligentzia artifizialak zer punturaino erraztu du horrelako irudien sorkuntza?

Inteligentzia artifiziala existitu aurreko zerbaiti buruz gabiltza, baina orduan askoz ere konplexuagoa zen eta jakintza bat behar zen. Inteligentzia artifizialak hau guzti hau erraztu egin du. Aplikazio asko dago eta foroetan modu errazean azaltzen dute non eta zelan deskargatu, eta zelan erabili. Edo erraztu egiten dute bideoen lan hori ordainpean egingo duen norbait bilatzeko. Beraz, dimentsio handia hartu duen zerbaiti buruz gabiltza, esponentzialki hazi egin dena, gainera.

Hazkundea baieztatzen duen zer datu dago?

2016ko azterketek erakusten zuten Interneten 15.000 *deepfake* bideo zeudela. *Deepfake*-a adimen artifizialaren bitartez sortutako edo manipulatutako irudi edo bideo faltsua da, benetakoa dela sinestarazteko erabiltzen dena. Aipatutako azterketa horren arabera, kopuru osoaren %96 *deepfake* sexualak ziren. Eta *deepfake* sexual horietatik %99tan emakumeak ziren protagonistak eta biktimak. Datu ikaragarriak dira. Datu horiek 2016koak badira, zer ote da gaur egun!

> **"Badirudi mezua hau dela: emakumeek ezin dute espazio digitalik okupatu"**

Eraso mota horiek zer ondorio izan ditzakete biktimen bizitzan?

Benetako irudiak filtratuko balira izango lukeen eragin bera du. Legalki diotena da: "Ez da zure gorputza". Baina emozionalki bada zure gorputza. Ez dira irudi faltsu hutsak; emakumeen bizitzan benetako ondorioak dituzte. Irudiak ikusten dituenak benetakoak balira legez kontsumitzen ditu. Eta kontsumitzen dituztenek irudiak faltsuak direla jakin arren, zu zara hor agertzen dena, errealak ez diren egoeretan, eta kaltetzen dena zure irudia da. *Another body* dokumentalak ondo erakusten ditu egoera horien ondorioak. Hasieran protagonistek pentsatzen dute profil baxuan mantentzea, ez dakitelako nork ikusi dituen irudi horiek, eta azkenean hori guzti hori zure aurka joan daitekeelako. Badirudi mezua hori dela: emakumeek ezin dute espazio digitalik okupatu. Gainera, oraindino ere entzuten da "zerbait egingo zuen horrelako gauzak gertatzeko". Azkenean, erruaren zama biktimaren gainean jausten da.

Zein da irudi horiek sortu eta hedatzen dituztenen profila?

Dokumentalean erakusten denez, gertuko jendea izaten da. Dokumentalean, unibertsitate berean dabilen norbait da. Eta ez du zentzu sexual batean egiten, hau da, bere helburua ez da biktima biluzik ikustea. Mendekua da arrazoia. Beste adibide bat ipiniko dizut. Orain denbora bat, Hego Koreako aktibista feminista batek mapa batean bildu zituen *deepfake* kasuak izan zituzten ikastetxe eta unibertsitateak. Mapa puntu gorriz beterik zegoen. Kasurik gehienetan, ikaskideak ziren beste ikaskide batzuen irudiak biluzten zituztenak. Hau da, gertuko pertsonak ziren, ezagunak, eta gero irudi horiek Telegram kontuetan partekatzen zituzten. Kontu horietako batzuek 'zigorra' zuten izena.

Erasoa gertatu eta gero, zer dio legeak?

Legearen ikuspegitik jokabide hori delitu legez tipifikatuta dago, pertsona baten irudiaren aurkako erasoa delako. Europar Batasuneko Adimen Artifizialaren Erregelamenduak *deepfake*-ei buruzko atal espezifikoa jasotzen du. Salaketa ipini eta gero, zailtasun nagusia erasotzailea identifikatzea eta frogak lortzea da. Izan ere, irudi horiek sortu eta zabaltzen dituztenek arrastoa ezkutatzeko tresnak erabiltzen dituzte, hala nola VPNak edo aldi baterako helbide elektronikoak. Helbide haien bitartez, plataforma pornografikoetan erregistratzen dira, kontuak sortzen dituzte eta bideoak ipintzen eta partekatzen hasten dira. Horrez gainera, irudiak behin Interneten zabalduta, oso gatx da haien hedadura kontrolatzea eta leku guztietatik ezabatzea.

Zer erantzukizun dute adimen artifizialeko tresnak garatzen dituzten enpresek eta sare sozialetako plataformek?

Erantzukizun osoa dute. Enpresek mekanismoak izan beharko lituzkete plataformetan zabaltzen diren edukietan agertzen diren pertsonek horretarako baimena eman dutela egiaztatzeko. Sare sozialetako adibide bat ipiniko dizut. Urte hasieran ezagutu zen X sare sozialeko Grok adimen artifizialari emakumeak biluzteko edo bikinian nahiz egoera iradokitzaileetan irudikatzeko eskatu ahal zitzaiola. Horrek asteetan funtzionatu zuen, plataformak eta Elon Musk jabeak egoeraren berri izan arren. 'Grokek emakumeak biluzten ditu' zioten titularrek. Baina Grokek ez ditu emakumeak biluzten bere kabuz. Atzean daudenak pertsonak dira: teknologia hori garatu dutenak, horregaz dirua irabazten dutenak, eta, azkenik, adimen artifiziala emakumeak biluzteko erabiltzen dutenak.

> **"Gertuko jendea izaten da, eta ez dute zentzu sexualean egiten. Mendekua da arrazoia"**

Amaitzeko, ideia bi azpimarratu gura nituzke. Batetik, erregulazioaren garrantzia. Adimen artifiziala gure bizitzako esparru guztietan sartzen dabil eta ezin dugu erregulazioa oztopo legez aurkeztu, beharrezko tresna legez baino. Bestetik, hezkidetzaren garrantzia. Gure seme-alabei, bereziki mutilei, horrelako erasoak zergaitik diren okerrak ulertarazi behar diegu. Lanketa hori ikastetxeetan ez ezik etxean ere egin behar da.

Emakumeen lasterketak 9. aldia beteko du domekan, DKTk antolatuta

J.D. DURANGO

Indarkeria Matxistaren Aurkako Nazioarteko Egunaren harira, Durango Kirol Taldeak Emakumeen Lasterketaren 9. aldia antolatu du domekarako. Lasterketa bi egongo dira eta biak Durangoko atletismo pistan hasi eta amaituko dira. Proba laburra 10:30ean hasiko da (1,6 km). Lasterketa ez lehiakorra da eta edonorentzat dago zabalik. Izen ematea egunean bertan egin daiteke, 2 euroan. Lasterketa nagusia lehiakorra da eta 11:00etan hasiko da (5 km). Izen ematea 'kronoak.eus'-en egin daiteke, gaur gauerdira arte (12 euro). Egunean bertan ere egin daiteke, 15 euroan. Ekimenagaz ateratako diruaren zati bat Andereak elkarteari emango diote.

Iazko sari banaketa.

"Guatemalan, haurdunaldietako asko 20 urtetik beherakoen artean izaten da"

MARIA ELIZABETH PORRAS
MEDICUS MUNDIKO KIDEA

Maria Elizabeth Porras mediku guatemalarra eta Medicus Mundiko kidea Durangaldean izan da

Aritz Maldonado DURANGO

Maria Elizabeth Porrasek hogei urtetik gora daramatza Bizkaiko Medicus Mundigaz kanpainak eta proiektuak koordinatzen; indarkeria matxisten aurka eta emakumeen osasunaren eta eskubideen aldeko borrokan murgilduta dago. Durangoko Udalak harrera egin zion martitzenean, ANBOTOgaz batu eta gero; eta iluntzean berbaldia eman zuen Iurretan, Anderebidek eta Auskarik elkarregaz antolatutako topaketan. Indarkeria matxistari aurre egiteko estrategiez berba egin zuen, eta hitzaldira joandakoei Guatemalako esperientziak azaldu zizkien. "Ea hotela gustuko dudan galdetzen didatenean, lo egiteko baino erabiltzen ez dudala erantzuten diet", esan zuen barre artean. Topaketagaz, Anderebidek eta Auskarik Iurretan egiten duten lana azpimarratu gura dute antolatzaileek. Porras mediku zirujaua eta hezkuntzan doktorea da eta esperientzia handia du genero indarkeria osasun arazo legez lantzen.

Medicus Mundik ia hamarkada bi daramatza Guatemalan proiektuak garatzen. Zerk egin du hobera urteotan?

Zehazki esateko, Medicus Mundik hamazortzi urte daramatza Guatemalan emakumeekin lan egiten. Emakumeen eskubideen alde lan egiten duten elkarte eta erakundeekin lan egiten dugu; zelanbait esateko, terrenoa prestatzen dugu. Aipatu beharra dago Guatemalan emakumeak oso antolatuta daudela, herrialde osoan zehar oso elkarte indartsuak daude.

Elkarte horiek badute hartu-emanik erakundeekin?

Ez, GKEak dira nagusiki, edota herritarrenak. Medicus Mundik zuzenean lan egiten du tokiko elkarteekin. Elkarlan horiek ez dira betiko, baina herritarrak ahaldunduz gero eurek ematen dizkiete bizia eta jarraipena proiektuei Medicus Mundi bertan ez dagoenean. Emakumeen aurkako biolentziaren inguruko pertzepzioa aldatzeko hasi ginen lanean. Ordura arte, gure herrialdean inork ere ez zuen osasun publikoaren arazo legez hartzen emakumeen aurkako biolentzia. Eta orduan esan genuen: "Guk bakarrik ez, osasun sistema publikoak ere osasun arazo publiko legez hartu behar du, eta baita herritarrek ere; horrela ulertu behar dute, gero osasun publikoagaz zerikusia duten eskubideak exijitu ahal izateko". Caimus delakoaren (euskaraz, Indarkeria Jasan Duten Emakumeentzako Arreta Integraleko Zentroak) sorkuntzan parte hartu dugu, besteak beste; bertan, emakumeek arreta osoa jasotzen dute: arreta medikoa, psikologikoa, legala eta baita ekonomikoa ere. Urteotan zenbait protokolo ipini da martxan alor askotan, eta Medicus Mundik horietariko askotan parte hartu du, gehiago edo gutxiago. Orain, Instituto Nacional de Estadisticaren bitartez, ahalegin bat egiten gabiltza datu guztiak gurutzatu eta erregistro bakar bat sortzeko. Badakigu gatxa dela, urteetarako prozesua dugula aurretik, eta ez dela erraza erakundeak ados ipintzea, baina horretarako gabiltza lanean. Gure helburua biktimak berriro biktima ez bihurtzea da.

> **"Emakumeen aurkako biolentzia ez zen osasun publikoaren arazotzat hartzen"**

> **"Beldurgarria da ikustea zenbat neska dagoen dietan nerabe sasoian, hazi behar direnean"**

Gehien landu dugun gaietariko bat da hori. Bestalde, prebentzio lan ugari ere egin dugu. Guatemalan, nerabeen haurduntze tasa handia dugu. Legez, 14 urtetik beherakoekin sexu harremanak abusutzat hartzen dira. Baina horietariko asko haurdun geratzen dira, gainera. Eta herrialde osoan gertatzen da, herririk herri, departamenturik departamentu. Hain zuzen ere, haurdunaldietariko asko 20 urtetik beherakoen artean izaten da. Oso ama gazteak dituen herrialdea da Guatemala.

Prebentzioa lantzeak garrantzi handia izango du Guatemalan ere.

Bai, jakina. Biolentziari alde horretatik ere begiratzen diogu. Bestalde, biolentzia sinboliko legez izendatzen duguna ere aztertu dugu. Biolentzia hori, agerikoa ez denez, ikusten ez denez, zelanbait esateko, badirudi ez dela existitzen. Biolentzia sinboliko horrek bestelako biolentzien gauzak ditu. Hemen, Bilbon, kanpaina bat egin zen eta datu interesgarriak argitaratu ziren, komunikabideen jardunak, zinemak eta bestelakoek iruditerian eta estereotipoen eraikuntzan zuten eraginaz. Neskengan eragin itzela dute argaltasunari dagokionez. Hau da, argal egotea eder egotea dela erakutsi digute, ezta? Bada, beldurgarria da zenbat neska dagoen dietan nerabe sasoian, hazteko eta ondo elikatzeko garaia dutenean, hain zuzen ere. Elika-

Maria Elisabeth Porras, Durangon.

dura-nahasmenduak izugarri hazi dira Estatu Espainiarrean, bulimia, anorexia eta halakoak, eta hori neskei estereotipo konkretu batzuei jarraitu behar dietela erakusten zaielako da. Guatemalan ez da horrelako ikerketarik egin, eta, beraz, ez dago daturik, baina adin txikikoen artean kirurgia modan ipini da, eta arazoa orokorra dela jakina da.

Kirurgia estetikoak?

Bai, gure herrialdeetan [Amerikaz ari da] ohikoa da hamabost urtegaz opariak ematea. Baina, esan dudan moduan, modan ipini da hamabost urteko nerabeei kirurgiak oparitzea, eta diozu: "Baina zer gertatzen zaie?". Jainkoarren, *chiquita* horiek oraindino ez dira guztiz osatu, eta *boobieak* ipini dituzte (titiak handitu dituzte)! Oso konplexua da emakumearen aurkako indarkeriaren gaia. Guatemalan lege bat dugu, Feminizidioaren Legea deritzona. Zelanbaiteko babesa sortzeko baliagarria da, baina asko dago egiteko, asko, Estatua bera ez dagoelako prest. Beraz, badaukagu lege bat, baina asko falta da lege hori egikaritzeko. Oraindino feminizidio asko dago Guatemalan, eta inpunitate tasa ikaragarria da.

Ez duzue lan makala egiten.

Azken urteotan, gainera, biolentzia obstetrikoaren gaiaz ere aritzen gara. Arazo honek beste geruza bat du, gainera. Nabarmen uzten du osasun sistema publikoa, zelanbait esateko. Ez diot hori bakarrik denik arazoa, ezta gutxiago ere, izan ere, ni medikua naiz. Medikuak akusatuta sentitzen dira, gaiaz berba egiteko moduaren arabera, eta, beraz, erronka bat dago hor ere. Eta hor ere prebentzioa da gakoetariko bat. Garrantzitsua da profesionalekin lan egitea, bai gaur egungo mediku, erizain edo gizarte langileekin, eta baita trebatzen dabiltzanekin ere. Guatemalan, gainera, Konstituzioak onartzen dituen lau herri daude, eta, adibide bat ematearren, maiak dira horietariko batzuk; 23 hizkuntza dituzte, eta, gainera, medikuntza tradizionalak pisu handia du. Emaginaren irudiak garrantzi handia du kasu horretan, eta aliatu handiak dira guretzat. Ministeritzaren protokolo batek aitortzen du erdi-urren dauden emakumeek eskubidea dutela emagin batek laguntzeko; baina errealitatean emaginei atea ixten diete, eta emakumeak bakarrik geratzen dira. Beraz, askotan, berez idatzia dagoena betetzea eskatzen dugu. Emaginen kasuan, ondo antolatuta daude, eta urteekin Emaginen Legea onartzea lortu dute. Horrek arazo batzuk konpontzea ekarri du.

"Azken urteotan, biolentzia obstetrikoaren gaia ere bagabiltza lantzen"

EMAKUMEENGANAKO INDARKERIAREN AURKAKO NAZIOARTEKO EGUNA

HILABETE GUZTIAN ZEHAR

PUNTU KRITIKOEN INGURUKO GALDETEGIA

Online zein udal bulegoetan aurkitu ditzakezu galdetegiak. Bete eta lagundu gaitzazu Zaldibar erosoago eta seguruago bat sortzen!

LIBURU INTERESGUNEAN KABINAN

AZAROAK 24
18:00etan
LIBURUTEGI ZAHARREAN

'NIRE ALABA GENERO-INDARKERIAREN BIKTIMA IZATEA ETA NIRE SEMEAK INDARKERIA HORI PREBENITZEKO GAKOAK' HITZALDIA

Hitzaldi honetan modu argi eta praktikoan azalduko dugu zer egin dezakegun errespetuan, berdintasunean eta enpatian hezteko. Animatu parte hartzera!

AZAROAK 25
19:00etan

ELKARRETARATZEA

Dominika Talde Feministak antolatuta, elkarrekin aldarrikatuko dugu ez dugula emakumeen aurkako indarkeria matxistarik nahi, ez hemen, ez inon.

Zaldibar
Elizateko Udala

"Kontua ez da bakarrik neskak babestea; mutilak indarkeriarik barik hezi behar dira"

GARAZI CAÑADILLAS BERDINTASUN ETA DIBERTSITATE GIZARTE-HEZITZAILEA

Ekua genero-aholkularitza taldeko kidea da Cañadillas. Hilaren 24an berbaldi dibulgatiboa emango du Zaldibarko liburutegi zaharrean, 18:00etan

Garazi Cañadillas. EKUA GENERO-AHOLKULARITZA TALDEA

Ekaitz Herrera ZALDIBAR

Seme-alabak errespetuan, enpatian eta berdintasunean zelan hazi azalduko du, eta, iragarri duenez, berbaldia "praktikoa" izango da, "ez klase magistral bat". "Gurasoak eta, oro har, haurrak eta nerabeak hezten dituzten pertsona guztiak daude gonbidatuta. Ez da aldez aurretik ezer jakin behar; nahikoa da galderak eta kezkak ekartzea", iragarri du.

Seme-alabak hezterakoan, badago normaltzat jotzen dugun baina indarkeriarako ateren bat zabaltzen duen jarrerarik?

Bai, eta horiexek dira arriskutsuenak, hain zuzen ere, ez ditugulako indarkeria legez ikusten. Indarkeria ez da ezerezetik sortzen: sozializazio prozesu baten emaitza da, mutilei edukitzen eta menderatzen irakasten diena, eta neskei zaintzen eta amore ematen. Asko gustatzen zaigu Marcela Lagardek planteatzen duen moduan azaltzea: gizonak boterean haziak dira eta emakumeak, ostera, desboterean. Hau da, mutilak espazioa okupatzeko, erabakitzeko eta protagonista izateko hezten dira; neskak, ostera, bigarren mailan geratzeko, amore emateko eta dagokiena ez erreklamatzeko. Hori guzti hori txikitatik hasten da, egunerokoan, ia ohartu barik.

Ipini dezakezu adibide bat?

Adibidez, desberdin erreakzionatzea lurrera jausten dena neska edo mutila bada. Mutilari "ez da ezer, zu indartsua zara" esatea, eta neskari, ostera, besarkada bat eta babesa ematea. Mutilei emozioak ezkutatzen irakasten diegu, eta neskei hauskortasuna indartzen. Beste adibide bat maitasun erromantikoa da: "Maitasunak dena gainditzen du" kontzeptua, laranja erdiaren mitoa... mito horiek kontrola eta maitasuna nahasteko bidea zabaltzen dute. Baimen kontuekin ere ikusi dezakegu desberdintasun bat baino gehiago. Adibidez, alabari ordutegi zorrotzagoa ipintzea eta semeari askatasun handiagoa ematea. Bestetik, nesken hipersexualizazioa dago. Bularrik ez duten adinetan, betegarridun bikiniak, makillajea, takoiak eta edertasunera bideratutako arreta hauspotzen dira. Mutilen artean, ostera, indarra eta lehiakortasuna. Alde horretatik, gure berbaldiak alde biak hartzen ditu: alabak indarkeriaren biktima ez izateko gakoak eta semeek indarkeria ez erabiltzeko gakoak. Ez dagoelako biktimarik biktimariorik barik, eta hor ipini behar dugu fokua. Prebentzioa ez da bakarrik neskak babestea; mutilak indarkeriarik barik heztea ere bada, eta hori askotan ahazten zaigu.

Zeintzuk dira joera horiek ekiditeko irizpide eta teknikak?

Gakoa hezkidetza da. Eta ez neskak eta mutilak elkarregaz heztea bakarrik, baizik eta benetako berdintasunean heztea, genero-estereotipoak desmuntatuta. Lehenengo hezkidetza-gunea familia da: seme-alabek ikusten dutena ikasten dute, ez esaten zaiena. Mezua ez da teoriaren bitartez heltzen, ereduaren bitartez baino. Alde horretatik, zer egin dezakegu etxean? Etxeko lanak eta zaintzak berdintasunez banatu ditzakegu.

"Gurasoak dira seme-alaben influencerrak; norbera da lehenengo pausoa"

Nork prestatzen duen janaria, nork konpontzen duen apurtutakoa, nork hartzen dituen erabakiak. Era berean, emozioak generoak baldintzatu barik irakatsi daitezke: denok sentitzen ditugu emozio guztiak, denak dira garrantzitsuak eta beharrezkoak, eta horiek denak legitimatu behar ditugu. Txiste eta iruzkin sexistarik ez egitea, eta ez onartzea. Kontsumitzen dituzten telesailak, abestiak, jokoak eta sareak elkarregaz eta begirada kritikoz ikustea; eta emakumezko erreferenteak ezagutaraztea kirolean, zientzian zein kulturan. Berbaldian tresna praktiko bat ere emango dugu: harremanen semaforoa. Familiek eta seme-alabek eguneroko adibideak komentatzen dituzte eta berdean (tratu ona), horian (kontuz!) edo gorrian (indarkeria) kokatzen dituzte.

Zelan bateratzen da etxe barruko hezkuntza prebentibo hori gero umeak kalean topatuko duen giro orokorragaz?

Ezin dugu kaleko giroa kontrolatu, eta ez da hori helburua. Etxeak tresnak ematen ditu: begirada kritikoa, autoestimua, emozioak izendatzeko gaitasuna, eta, batez ere, konfiantza gune bat. Kriminologia feministatik argi dugu prebentzioa ez dela familia bakoitzaren ardura soilik; komunitatearena da. Familiak, ikastetxeak, aisialdi taldeek, kirol taldeek eta erakundeek norabide berean lan egin behar dute. Zaldibarren bertan antolatutako berbaldi hau horren adibide da.

Sare sozialek zer rol dute indarkeria horietan?

Sare sozialek ez dute indarkeria sortzen, baina handitu, azkartu eta ezkutatu egiten dute. Nerabeen arteko genero-indarkeriaren ezaugarri nagusietariko bat

teknologiaren bidezko kontrola da: bikotekidearen mugikorra baimenik barik berrikustea, kokapena partekatzeko exijitzea, pasahitzak "konfiantza-froga" legez eskatzea, etenbako mezuak eta "zergaitik ez didazu erantzun?" lako galderak. Gazte askok ez dute hori indarkeria legez identifikatzen, maitasun edo arduraz mozorrotuta heltzen delako. Gainera, online eta offline bizitza guztiz konektatuta daude: sareetan gertatzen dena bizitza errealean bizi eta sentitzen da, eta kanpoan dagoen matxismoak ugaltzeko modu berriak aurkitzen ditu ingurune digitalean, hala nola etenbako kontrola, bikotekidearen esposizioa edo baimenik barik irudiak zirkulatzea. Gainera, sareetan *matxosfera*, gorroto-diskurtsoak eta pornografia aurkitzen dute, askotan bilatu ere egin barik, algoritmoak eskaintzen dizkielako. Pornografia, hezkuntza sexualik ezean, sexu-hezitzaile bihurtzen da, eta indarkeria eta desberdintasuna erakusten ditu desira legez.

Ikusten duzue eduki sortzaile, influencer eta youtuber maskulinoen eraginik?

Manosfera deritzon fenomenoak kezkatu egiten gaitu. Mutil gazteei zuzendutako edukiak dira, gizontasun eredu jakin bat saltzen dutenak (arrakasta, dirua, indarra, emozioak ezkutatzea, lehiakortasuna) eta sarritan feminismoa mehatxu legez aurkezten dute edo emakumeak gutxiesten dituzte. Eduki horiek indargune bat dute: ez dira ideologia legez aurkezten, entretenimendu legez baino: umorea, hurbiltasuna eta "egiak" esaten dituzte afirmazio modura. Horregaitik ailegatzen dira hain erraz eta horregaitik dute hainbesteko eragina. Eta bai, atzerapausoak ekarri ditzake; dagoeneko horrelakoak ikusten gabiltza. Espainiako 2025eko Gazteriaren eta Generoaren Barometroaren arabera (Reina Sofia zentroaren ikerketa), 15etik 29 urtera arteko mutilen %25,6 ados daude "genero-indarkeria ez da existitzen, asmakizun ideologiko bat da" baieztapenagaz; 2019an %11,9 ziren. Eduki horiek ikusteko, debekuak bakarrik ez du balio. Hobe da edukiok elkarregaz ikustea, galdetzea ("zer iruditzen zaizu?", "zelan sentituko litzateke zure ahizpa hori entzunda?") eta pentsamendu kritikoa lantzea. Eta mutilei beste erreferente batzuk eskaintzea: zaintzen duten, emozioak adierazten dituzten eta berdintasunean bizi diren gizonak.

Telefono mugikorra adinean "atzeratzea" lagungarri izan daiteke?

Lagundu dezake, baina atzeratzea baino garrantzitsuagoa da seme-alabei laguntzea. Mugikorra noiz eman baino gehiago, zelan ematen dugun da gakoa. Adibidez, beste familiekin eta ikastetxeagaz ados ipintzea, haurrak mugikorrik bako ume 'bakarra' izateko presioa arintzeko. Lehenengo mugikorra mugekin eta familia-akordioekin ematea: ordutegiak, logelan gauez pantailarik ez, zer aplikazio erabili daitekeen eta zergaitik. Konfiantza guneak eraikitzea ere inportantea da: "Zerbait arraroa ikusten baduzu edo norbaitek presionatzen bazaitu, kontatu; ez zaitut zigortuko" esatea edo telefono mugikorraren erabileran gu geu ere eredu izatea.

Gurasoek zelan detektatu dezakete seme-alabak halako egoera bat bizitzen ari diren?

"Umeen arteko kontuak dira" eta modu horretako esaldiek bihurtzen dute, hain zuzen ere, indarkeria ikusezin. Genero-indarkeriaz berba egitean bikote heldu bat izaten dugu buruan, baina nerabezaroan ere gertatzen da, eta berezko ezaugarriak ditu: espazio publikoetan gertatzen da (institutua, parkea, plaza), teknologiaren bitartez kontrolatzen da, eta haustura-adiskidetzeak sarritan gertatzen dira. Gogo aldaketak gerta daitezke, tristura, beldurra, autoestimu txikia. Isolamendua ere bai, lagunengandik eta familiagandik urruntzea. Lo arazoak izatea eta errendimendu akademikoa jaistea...

Zelan jokatu behar du gurasoak indarkeria matxistaren prebentzioan, kontuan izanda bera dela umearen erreferentea eta umeak haren jarrerak erreproduzitu ditzakeela?

Gurasoak dira seme-alaben lehenengo influencerrak. Beraz, lehenengo pausoa norberari begiratzea da: zelan banatzen ditugu etxeko lanak eta zaintzak, zelan konpontzen ditugu gatazkak, zelan berba egiten dugu emakumeez eta gizonez, zertaz barre egiten dugu... Ez da perfektua izatea. Denok hezi gaituzte gizarte matxista batean, eta denok erreproduzitzen ditugu jarrera batzuk. Garrantzitsuena da akatsak onartzea eta seme-alaben aurrean zuzentzea: "Lehen esan dudana ez dago ondo, eta azalduko dizut zergaitik". Horrek ere hezten du, eta asko. Eta semeak indarkeria erabiltzen badu, ez kriminalizatu, baina ezta minimizatu ere. Ez du "tratu txarren emaile" etiketa behar, baina argi utzi behar zaio indarkeria erabiltzen dabilela, eta erantzukizuna berea dela, inoiz ez biktimarena. Muga argiak ipini, aitzakiarik ez onartu ("urduri nengoen", "probokatu egin ninduen", "mutilen gauzak dira"). Nerabezaroa ikasteko etapa da; oraindino garaiz daude euren jokabidea berriro hezteko. Helburua ez da zigortzea, baizik eta erantzukizuna hartzea eta indarkeria zikloa ez errepikatzea.

Zelakoa izango da berbaldia? Kasu praktikoak landuko dituzue?

Hitzaldi parte hartzailea izango da, galderekin eta elkarrizketagaz, ez klase magistral bat. Ama, aita eta, oro har, haurrak eta nerabeak hezten dituzten pertsona guztiak daude gonbidatuta. Ez da aldez aurretik ezer jakin behar; nahikoa da galderak eta kezkak ekartzea.

